
ТЕОРІЯ, ІСТОРІЯ ТА ПРАКТИКА ЖУРНАЛІСТИКИ

УДК 007:001:070

DOI [https://doi.org/10.32840/cpu2219-8741/2021.3\(47\).1](https://doi.org/10.32840/cpu2219-8741/2021.3(47).1)

О. В. Богуславський

*доктор наук із соціальних комунікацій, професор
професор кафедри журналістики, реклами та PR
e-mail: bohuslavskyj@ukr.net, ORCID: 0000-0002-2653-5228
Житомирський державний університет імені Івана Франка
вул. Велика Бердичівська, 40, м. Житомир, Україна, 10002*

УКРАЇНСЬКО-КАНАДСЬКИЙ ЧАСОПИС «НОВИЙ ШЛЯХ»: ПЕРІОД СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗБУДОВИ (1930–1941)

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей становлення та розбудови українського часопису в еміграції, що передбачає систематизацію та уведення до наукового обігу фактологічного матеріалу щодо діяльності як редакції «Нового шляху», так і суспільно-політичного оточення, яке впливало на інформаційно-ідеологічну політику видання.

Методологія дослідження. Основою дослідження є аксіологічний, культурологічний, системний підходи; використано методи історизму, аналізу, синтезу, узагальнення.

Результати. Окреслено період становлення та розбудови редакції тижневика «Новий шлях» 1930–1941 рр. З'ясовано фінансово-економічні, суспільно-політичні та соціальні умови початку функціонування часопису. Визначено причини низької аудиторної активності українських поселенців у Канаді. Акцентовано, що основна заслуга в процесі становлення тижневика полягає у волонтерській, безоплатній праці редакційного колективу, що дало основу фінансовій стабільності в подальшому. Проаналізовано механізми розширення мережі читачької аудиторії, залучення нових авторів.

З'ясовано, що саме зусиллями редактора М. Погорецького, керівника друкарні І. Солянича та директорів видавництва В. Гультая, І. Гуляя та О. Григоровича створювалася й зміцнювалася матеріально-технічна база видавництва, проводилися рекламні кампанії та пряма робота із залучення нових передплатників і читачів.

Новизна. Уперше проаналізовано й узагальнено інформацію про період становлення та розбудови українсько-канадського тижневика «Новий шлях».

Практична значущість. Результати дослідження можуть бути використані в процесі вивчення курсів «Історія української журналістики» та «Історія видавничої справи» спеціальності «Журналістика».

Ключові слова: «Новий шлях», еміграція, Українське національне об'єднання, націоналізм, редактор, видавець, сторінка, рубрика, аудиторія, передплата.

І. Вступ

До сьогодні не існує цілісного дослідження умов створення, становлення та сталої розбудови українського часопису «Новий шлях», що виходить у Канаді з 1930 р.

У цій статті розглянуто не просто історичний шлях одного з українських періодичних видань, що виходили й виходять у Канаді, але видання в своєму роді феноменального, яке змогло утриматися в інформаційному полі та ринку вже більше ніж дев'яносто років, зважаючи на обставини його існування, зміни демографічної та мовної ситуації в середовищі української діаспори в Канаді. Українську пресу в Канаді першої половини ХХ ст. вивчали лише декілька дослідників з діаспори, серед них М. Марунчак, М. Боровик (Mychailo Borowyk) і В. Верига (Vasyl Veryha), проте дотичні проблеми політології та соціології української еміграції 20–30-х рр. ХХ ст. розглядали науковці Б. Кордан (Bohdan Kordan), В. Даркович (William Darkovich), О. Герус (Oleh Gerus), Г. Пинюта (Harry Piniuta),

П. Міґус (Paul Michael Migus), О. Мартинович (Orest T. Martynowych) та ін. Виходячи із цього, проблема дослідження української періодики цього періоду є актуальною в сучасному журналістикознавстві. Зокрема, активно її розробляють у своїх працях В. Губарець, О. Дзира, Г. Савчук, В. Чекалюк та ін.

Актуальність цієї статті зумовлена необхідністю з'ясувати фактори успішності українського періодичного видання в умовах іншомовного середовища та суспільно-політичної й фінансово-економічної кризи 30-х рр. XX ст.

II. Постановка завдання та методи дослідження

Мета дослідження полягає в аналізі чинників, що вплинули на ідею створення часопису «Новий шлях», позитивну динаміку його видання в період становлення та розбудови.

Основу методів дослідження становлять інформаційний, аксіологічний, культурологічний, системний, діяльнісний підходи; використано такі загальнонаукові методи: аналізу, синтезу, узагальнення.

III. Результати

Часопис «Новий шлях», який виходить у Канаді з 1930 р., є одним з найстарших українських видань поза межами України. І вже сам цей факт говорить про необхідність усебічного дослідження цього феномену.

Після надзвичайно складного, т. зв. «піонерського» періоду кінця XIX – поч. XX ст., а особливо після поразки Визвольних змагань в Україні 1917–1920 рр., у середовищі української еміграції стала зростати потреба у відповідних засобах комунікації, яким і стала преса як інструмент не тільки розповсюдження інформації, а й обміну думками, збереження мови, звичаїв, пропаганди національних ідеалів і настроїв.

«Головне завдання української преси поза Україною, зокрема в країнах по цьому боці океану, – рятувати українство перед національною смертю. Отже, завдання життєве, необхідне для того, щоб українська людина в цій частині світу чулась повновартісною й рівною зо своїми співжителями і співгромадянами інших національних походжень і культур. Що більше, завданням цієї преси теж є нав'язувати дружні взаємини між українськими і неукраїнськими етнічними групами у країні, недопускати до наростання відокремлених етнічних середовищ – ґетто, заохочувати до втримування й розвитку українських національних культурних цінностей і вкладання їх до загальної крайової культури, брати найживішу участь у всіх ділянках життя країни, підноситись щораз вище духово й матеріально» [5, с. 11].

Як зазначає В. Верига, «...цей часопис появився саме в час економічної кризи, коли валилися добре поставлені підприємства із належними фінансовими вкладками... “Новий шлях” появився, не маючи взагалі жодного не то забезпечення, але навіть і запоруки бодай і хоч би малого числа людей, які запевнили б його появу на протязі кількох перших важливих місяців його існування» [2, с. 39].

Оскільки архіви видавництва знаходяться в Канаді, а від того доступ до них обмежений, надзвичайної ваги набувають друковані в календарях-альманахах «Нового шляху» як окремі розвідки, так і спогади та інтерв'ю редакторів і співробітників часопису. Так, у альманасу за 1936 р. було вміщено розлоге інтерв'ю з редактором видання Михайлом Погорецьким, де, між іншим, він згадував щодо засновників «Нового шляху»: «Нас було двох. Я та Іван Солянич, власник української друкарні в Едмонтоні. В жадного з нас не було покладних грошей на видавання часопису. До УСГ (Українська стрілецька громада (далі – УСГ). – О. Б.) я не звертався за фінансовою поміччю, щоб не ангажувати її в діло, що може провалитись. А втім, я й не був певний, чи УСГ була б згодилась у тому часі (це був початок господарської кризи в Канаді) на видавання тижневика, ще й такого, як я представляв собі, себто такого, що міг би цікавити кожного українця в Канаді і порушував би всякі справи, навіть місцевого характеру. Я переговорив справу з Соляничем, що вже бачив у своїй друкарні народини й скоропостиглу смерть не одної української газети. Він зрозумів мою ціль і хоч мав у тому часі фінансові труднощі з виплатою друкарських машин, згодивсь... піти зо мною на спілку. Я мав давати свою працю, як редактор, а він працю, як друкар. П. Кузик мав йому помагати в роботі. Був клопіт із папером та з іншими матеріалами на часопис, оплачування пошти, тощо. В мене не було грошей, ні кредиту. Отже хоч-не-хоч мій “спільник” Солянич згодивсь у початках покривати всі кошти, зв'язані з часописом. Мушу підкреслити, що не вірив він у матеріальний прибуток з часопису, в якому, як він казав, “муситься писати правду й тільки правду, без огляду про кого й про що”. Як пізніше показала, він мав повну рацію. Та всі ми свято вірили, що часопис принесе велику моральну користь для всеукраїнської справи, а зосібна для українського суспільства в Канаді...» [14, с. 157].

Таким чином, 30 жовтня 1930 р. в Едмонтоні, в українській друкарні «Alberta Printing» Івана Солянича вийшов у світ перший випуск часопису «Новий шлях». За спрямуванням та періодичністю видання було визначене як «український політично-економічний тижневик».

У передовій редакційній статті було подано напрям, завдання та цілі видання: «Кожний свідомий член українського народу в Канаді признає, що вже з давна відчувається потреба мати

часопис, який не з вузькопартійної, лише з загально української точки погляду порушував би та оцінював би всякі справи, що відносяться до українського народу взагалі, а до канадійських українців зокрема...

Ми всіми силами помагатимемо тим українським угрупуванням, які ведуть чи вестимуть безкомпромісову політику чи фізичну боротьбу з ворогами Самостійності України...» [4].

У цій же статті визначався й обсяг видання – 6 сторінок, і, лише за умови набуття понад тисячу передплатників, часопис міг перейти на 8-сторінковий формат видання.

Річна передплата часопису становила 2 долари, проте, як згадував М. Погорецький, «крім нас і наших найвідданіших прихильників, ніхто не вірив, що часопис зможе виходити бодай рік, отже тільки найбільш ризиковані платили цілорічну передплату, ще менше – мало піврічну, а за звичай – чверть річну (50 цт.)» [14, с. 158].

Саме передплата й розповсюдження були головною проблемою для нового часопису. Редактори сподівалися, що новий націоналістичний тижневик зацікавить насамперед національно свідому, більш освічену частину українсько-канадського суспільства, проте, «...наші сподівання словнились тільки в дуже малій мірі. Тільки кільканадцять людей, і от тільки в Алберті, відразу заявились за часописом і на місцях почали пропагувати його між нашими людьми. Були це переважно фермері-українці, люди не з “провідних”, не високо освічені, матеріально небагаті, однак ширі й охочі допомогти добрій справі. Між ними найзавзятіше пропагував наш часопис молодий фермер Петро Хаба з Егримонт. В самому Едмонтоні Степан Васькан, Н. Шпачинський, пані А. Глинка, пані К. Солянич, В. Литавський і кілька других “старих канадійців”. Вони збирали передплату й заохочували нас до дальшої праці. Їхня моральна підтримка кріпила нас на душі й додавала енергії поборювати прямо непереможні труднощі, передусім фінансового характеру» [14, с. 158].

На жаль, до підтримки «Нового шляху» на початку не долучилася Українська стрілецька громада (УСГ) – вийшла певна накладка – організація і сама почала видавати новий часопис «Стрілецькі вісті», то ж мали місце і конфлікт інтересів, і певна конкуренція – «Новий Шлях» появився у тому ж самому часі, як його ідеологічний однодумець “Стрілецькі Вісті”, обидва часописи голосили теж ті самі ідеї і ту саму політику, якщо йшлося про українські справи в Європі. У внутрішній канадській політиці обидва часописи орієнтувалися на традиційні канадські партії. “Новий Шлях” мав однак ту перевагу над “Стрілецькими Вістями”, що був загальним націоналістичним часописом, тоді як “Стрілецькі Вісті” були становим і тим самим коло їх читачів було значно обмежене. Це й було причиною, що “Новий Шлях” став постійно розвиватися та вкінці став теж трибуною вояцтва» [11, с. 174].

17 листопада 1931 р., майже через рік після заснування часопису, було засновано акціонерну («засновану на уділах») Видавничу спілку «Нового шляху». Треба зазначити, що на лютий 1932 р. було продано акцій нової Видавничої спілки більше ніж на 2 тис. доларів (ціна однієї акції була 10 доларів).

Як зазначає М. Марунчак, «до дирекції часопису входили ще: А. Г. Глинка, В. Гавриш і С. Васкан...» [14, с. 159], вони управляли часописом до кінця лютого 1932 р., тобто до того, коли Видавничу спілку було остаточно оформлено й легалізовано. «У редакції працювали якийсь час Роман Кремар, редактор з піонерської доби, А. Глинка та О. Григорович, Який був водночас управителем видавництва. Пізніше цю функцію перебрав В. Рурик... Зосібна годиться згадати про велику працю першого ділового управителя й адміністратора (в одній особі) нашого часопису, Володимира Гривнака», якого «заангажували відразу до праці як ділового управителя (бізнесового менеджера) та адміністратора “Нового Шляху”. Цей старший вже інтелігент, але з молодечою енергією й запалом, дуже здібний бізнесмен і феноменальний пропагатор дуже багато причинився до того, що “Новий Шлях” міг сяк-так пробиватись надто важким шляхом і перемагати фінансові труднощі. Він збирав платні й оголошення до часопису, передплати в місті й на колонії, аранжував різні підприємства, щоб розповсюдити часопис і поставити його в краще матеріальне становище. А це вимагало неабиякого бізнесового й пропагандивного хисту, щоб узяти два долари передплати за “Новий Шлях”, що виходив всього на чотири сторінки, коли майже за ту саму ціну кожний міг дістати будькотрий із двох старих українських часописів-тижневиків, що мали по 12 сторінок друку. Пересічний читач, як відомо, в першій мірі звертає увагу на величину часопису, а аж після довгого уважного читання цінить часопис по змісту» [14, с. 159].

У лютому ж 1932 р. тимчасовим адміністратором часопису став Антон Шевчук, який «...зовсім безінтересовно помагав в адміністраційній та друкарській роботі коло часопису...», юристом Спілки став едмонтонський адвокат, українець, Никита Романюк. Часопис і надалі набирали і друкували в друкарні І. Солянича.

Лютий 1932 р. був багатий і на інші події, які прислужилися для покращення аудиторного та фінансового становища «Нового шляху». Так, Головною управою УСГ у Вінніпегу було припинено видавництво свого місячника «Стрілецькі вісті». Натомість, було зарезервовано одну сторінку

в «Новому шляху» під рубрикою «Стрілецькі вісті», де й розміщувалися організаційні матеріали, статті на ідеологічні та виховні теми.

Після створення Видавничої спілки та припинення «Стрілецьких вістей» обсяг часопису було збільшено до 8 сторінок. З одного боку, це було подією позитивною, проте вона збільшувала навантаження на працівників часопису, які працювали на волонтерських засадах, отримуючи час-від-часу на т. зв. «на маслянку».

Складна матеріальна ситуація в Північній Америці, спричинена фінансовою кризою, призвела до того, що 1933 р. дирекцією Видавничої спілки було прийняте рішення перенести часопис до Саскатуну, аби не виснажувати остаточно друкарню Івана Солянича, яка працювала на межі банкрутства. Але ж залишалось не вирішеним питання придбання друкарської машини, шрифтів та іншого допоміжного обладнання.

Для вирішення цієї проблеми редактор М. Погорецький разом із тодішнім директором-управителем В. Гультаєм змушені були виїхати в «тур» провінцією, аби спробувати знайти нових акціонерів чи отримати позику на купівлю найбільш потрібного обладнання для друкарні. Як згадує М. Погорецький: «Майжс місяць тривала наша мандрівка по Алберті. На цей час видавання “Нового Шляху” було припинене, бо не було кому редагувати. Наша місія не увінчалась повним успіхом, а була б скінчилась зле якби не поміч одного українця. Деякі, до яких ми звертались за уділами або позичками, були, так притиснені господарською кризою, що при найкращім хотінні не могли виконати нашого прохання, а були й такі, що не хотіли вкладати свого гроша в таке непевне підприємство як “Новий Шлях”. Прийшов нам із поміччю молодий українець, учитель, свідомий націоналіст Корнило Маґера, що вчителював тоді в фермерській колонії Ред Вотер. Він не маючи в тому часі готівки затягнув позичку для себе в свого товаришавчителя із другої колонії і передав нам. Діставши в той спосіб кілька сотень доларів, ми набули на ратальні сплати старий лінотип, найконечніші черенки і другі необхідні друкарські речі. Друкарської преси не було за що купити» [14, с. 163].

Улітку 1933 р. редакцію остаточно перенесено до Саскатуну, де було придбано власний будинок та більш-менш усе друкарське устаткування. «Завдяки заходам управителя В. Гультая та кількох саскатунців як Петро Божок, проф. Тиміш К. Павличенко, інж. Володмир Коссар, Степан Бабій, Лазар Кулеба, які зібрали трохи грошей в уділах та позичках, за ці гроші Дирекція Спілки закупила банкрутуючу, непогано вивінчану машинерію, українську друкарню, яка давала вигляди на розбудовання її в солідне друкарське підприємство» [2, с. 41].

По двотижневій перерві, перший випуск «Нового шляху» на новому місці вийшов 8 червня 1933 р.

На новому місці дирекція Видавничої спілки заходила шукати нові додаткові засоби для продовження безперервного виходу «Нового шляху» – друкували рекламні видання та рекламу – проте, це не дало бажаного прибутку, а лише відволікало працівників-волонтерів від основної роботи над тижневиком. Від цієї ідеї довелося відмовитися.

Говорячи про ідеологічне підґрунтя «Нового шляху», необхідно зазначити, що воно остаточно було сформульоване після створення Українського національного об'єднання (далі – УНО) «Організація Українське Національне Об'єднання, що створилася на вічу в Едмонтоні 17 липня 1932 р., мала на початку характер місцевого товариства» [12, с. 23]. Проте, УНО розгорнуло свою діяльність через філії і споріднені організації на всю Канаду, тим самим підтвердивши об'єднавчий, загальноукраїнський характер організації, а вже після Першого Крайового З'їзду УНО, що відбувся в Саскатуні від 26–28 липня 1934 р., «участь у якому взяли усі тодішні українські націоналістичні організації в Канаді, а саме: Українське Національне Об'єднання (УНО), Українська Стрілецька Громада (УСГ), предтеча всього українського націоналістичного руху в Канаді існувала від початку 1928 р.), Жіночі Товариства (діяли спершу як жіночі відділи при Українській Стрілецькій Громаді, потім прийняли назву “Жіночі Товариства ім. Ольги Басараб” при Українській Стрілецькій Громаді, в 1932 р. оформилися в самостійну “Організацію Українок Канади ім. Ольги Басараб”), “Українська Студентська Націоналістична Організація” (УСНО) і “Націоналістична Українська Молодь” (НУМ), що перейменувалася потім на “Молоді Українські Націоналісти” і ще пізніше на “Молодь Українського Національного Об'єднання” (МУНО)» [12, с. 24–25], було вирішено консолідувати всі ті організації в одну спільну українську націоналістичну організацію. А виходячи з положень Статуту УНО основні ідеологічні завдання об'єднання виглядали так: «1) Плекати духа єдності серед українців через усвідомлення спільноти інтересів всієї нації; 2) Розвивати серед українського суспільства почуття громадської відповідальності; 3) Основувати й завідувати культурноосвітними установами та в той спосіб підносити українське суспільство на вищий культурний рівень; 4) Причинюватися до успіху визвольних змагань української нації на корінних землях до досягнення Незалежної Соборної Держави й охорони її незалежності та загального розвитку» [13, с. 111].

«Притягаючою силою ідейної п'латформи Українського Національного Об'єднання, яку на своїх сторінках віддзеркалював “Новий Шлях”, було органічне поєднання кличів визвольної боротьби Українського народу, які УНО ширило серед української громади в Канаді, з кличами і

гаслами лояльності і творчої співучасті в розбудові своєї прибраної батьківщини, яка для майбутніх поколінь, народжених в Канаді, стала вже не тільки прибраною батьківщиною, але країною, яку вони з гордістю називали своєю країною. Проте, в цьому акліматизуючому процесі глибоко домінувало почуття, що «ми тут, а ви там, ніколи не затратимо свідомости спільного історичного коріння, спільної культури, спільного боговідчужання, словом почуття однієї духової батьківщини – України» [7, с. 40].

УНО вже у своїй назві вказало на цілі і завдання новопосталої організації, і хоч її діяльність обмежувалася канадськими українцями, які, на той час, були політично розсварені між собою, часто не могли відповідно захистити свої власні інтереси як громадяни Канади, а тим більше, не були спроможні на допомогу українському визвольному руху. Власне, вирішенням цих проблем і присвятив свою діяльність часопис «Новий шлях». Незабаром видання стало офіційною інформаційною і пропагандистською трибуною вище згаданих організацій, які надавали можливу підтримку цьому тижневику, і він став, певною мірою, органом українського політичного напрямку в Канаді.

Одним з питань, яке було порушено на I з'їзді УНО було об'єднання націоналістичних організацій Канади та США. Передусім ішлося про УНО й Організацію державного відродження України (ОДВУ). І це теж мало позитивні наслідки для «Нового шляху» – «...перестане виходити дотеперіший місячник «Вісник ОДВУ» (Нью-Йорк, 1932–1934. – О. Б.), а на його місце прийде тижневик «Новий Шлях». «Вісник ОДВУ» появиться на днях ще одним числом, що буде останнім. У ньому будуть проголошені всі ті організаційні зміни. Адресар «Вісника ОДВУ» передається «Новому Шляхові» і всі його читачі відтепер отримуватимуть «Новий Шлях»» [8, с. 129–130].

Перші чотири роки редагуванням тижневика майже одноосібно займався редактор Михайло Погорецький. Від 1934 р. йому допомагав Олекса Григорович, перший голова УНО, «...а друкарський персонал на п'ятому році існування в Саскатуні нараховував чотири особи: д-р Іван Гуляй, управитель, Василь Рурик, адміністратор, Іван Байрак – складач і лінотипщик, Ніканор Буковський – укладач сторінок та друкар. Були ще й часом додаткові помічники, але вони постійно не працювали в «Новому шляху»» [2, с. 41].

Окремим епізодом періоду розбудови й становлення Видавничої спілки «Новий шлях» є ідеологічна боротьба з українським лівацькими організаціями в Канаді та їх друкованими органами.

Необхідно зазначити, що більшість тогочасної еміграції в Канаді становило селянство. Малоосвічене, політично нестійке, перебуваючи в чужому середовищі, часто ставало вигідним об'єктом для комуністичних агітаторів, тим більше, що саме на період 20–30-х рр. XX ст. припадає найбільш активна хвиля більшовицької пропаганди, яка використовувала як тимчасове національно-культурне відродження і піднесення початку 20-х рр. в радянській Україні, як і велике безробіття та фінансову кризу в Канаді для збільшення своєї аудиторії. Основним опонентом «Нового шляху» стали «Українські робітничі вісті», що виходили багатотисячним накладом, і які безкінечно лили помії на увесь український націоналістичний визвольний рух з метою «...розгромити чорнокорпусників-стрільбунів і жовтоблакитників...». Хоч ці погрози не завжди закінчувалися лише газетними публікаціями, практично всі члени УСГ та УНО отримували «анонімні загрозливі листи» – анальфабетичне писання, повне брудної лайки, «биття морди», «люшнею по голові і твоїми ґралями (рисунок тризуба) будемо гній викидати» і т. д. «Хай живе революція в Канаді, Рад. Союз» і т. д.» [15, с. 106].

Проте, не можна не згадати й те, що до боротьби з «Новим шляхом» вступали т. зв. «старі» часописи, «що вже запустили коріння в ґрунт і лякалися конкуренції газети зо свіжими ідеями. Була проти нього організація СУС (Союз Українських Самостійників), що хотіла мати монополію на український патріотизм у Канаді. Кидали на нього громи з православних і блискавиці з католицьких проповідниць за те, що він хотів поєднати між собою братів, синів того самого народу» [9, с. 169].

Тридцять років XX ст. відзначилися зростанням активності жіночого руху в світі й українського в Канаді зокрема. Для проведення відповідної інформаційної діяльності Організацією українок Канади ім. Ольги Басараб (ОУК) було вирішено вести власну сторінку в «Новому шляху».

Першою, хто започаткувала постійну рубрику для організованого жіноцтва в «Новому шляху», була Анна Басараба, ідейна організаторка жіночих Відділів і пластових жіночих гуртків у Саскачевані. Своєю статтею «Робім дальші кроки на шляху організування українського націоналістичного жіноцтва» було започатковано окремий «Відділ українських націоналістичних жіночих товариств», у числі за 27 червня 1933 р. У цій статті А. Басараба закликала українське жіноцтво організуватися та працювати в ім'я засади «Нація понад усе»: «Чи годиться називати дійсною, активною, нац. організацією громаду жінок, яких громадська робота обмежується до влаштування забав, до приготування смачних перекусок, миття начиння і т. п. Все це добрі й потрібні речі, а ми, жінки «спеціалісти» в цьому ділі та це все ще далеке від фактичної національної роботи, яку повинна виконувати жіноча нац. організація...»

Нам треба конечно присвоїти собі громадський змисл, зрозуміти суть та ціль організації, переродитися духово, визбутися почуття нижчоти чи вищоти від мужеського світу, коротко стати свідомими людьми, тоді й організації наші виконуватимуть свої завдання...

Ми, українське жіноцтво, не можемо далі бути байдужими до теперішнього положення нашої Нації й не сміємо обмежуватися лише до виконання спомагаючої, якби надобов'язкової ролі у визвольній боротьбі українського нац. активу, але мусимо з почуттям національного обов'язку брати в ній участь на рівні з мужчинами...

Українське жіноцтво вже свідоме, що йому треба організовано працювати на нац. полі, тому й зробило перший організаційний крок, який проявився створенням ряду жіночих гуртків та організацій. Та тепер треба зробити дальші кроки. На черзі: поширити нац. організацію українського жіноцтва, поставити їх на здорових національних основах, зробити їх активнішими й корисними для української визвольної справи. Злочином було б дальше відкладання цієї справи. Нація чекає на наш дальший крок!» [10, с. 52].

11 грудня 1934 р. появилася, в продовження попередньої, рубрика «Відділ ОУК ім. Ольги Басараб» з ґрунтовно опрацьованою програмною статтею Анастасії Павличенко, першої голови ОУК. З'ясовуючи завдання організації, авторка статті підкреслювала: «...Патріотизм українок не сміє обмежуватися вишитою сорочкою чи корсеткою, не сміє він вичерпуватися у любові до української пісні, танку, та патріотичних балачок. Він мусить проявлятися в першій мірі у вихованні у високонаціональному дусі власної родини й суспільства, далі в доцільній праці на піддержання чинної визвольної боротьби» [10, с. 52].

Від того часу ОУК із невеликими перервами вела цю сторінку впродовж п'ятнадцяти років, виховуючи свою аудиторію в патріотичному дусі. Тематично сторінка була дуже розмаїтою – виходили статті, в яких порушувалися проблеми ідеології, мови, історії, літератури, господарські, організаційні тощо.

Авторський колектив теж був доволі широким: Анастасія Павличенко, Теофілія Іванців, Марія Джумаґа-Гуляй, Рожа Древняк (Ковальська), Степанія Бубнюк, Марія Рурик, Емілія Погорецька, Анастасія Українець, Іванна Пуцентело, Параня Калин, Розалія Турус, Ольга Заяць, Марія Дунець, Марія Золотуха, Євгенія Ситник, Степанія Савчук, Е. Бабяк, Анна Бідошка, Марія Василенко, Анна Зелена, Маруся Кондзеля, Анна Курилів та ін.

На високий рівень піднесла цю сторінку Р. Древняк (Ковальська), очоливши її редакцію наприкінці липня 1937 р. – щотижня появлялася сторінка з різномірними матеріалами, з актуальною передовицею, з окремими рубриками світових подій, добірними зразками з української й чужої літератури, виховними порадами, що торкалися не тільки господарських питань, але і всяких життєвих проблем, як то мішані подружжя, фемінізм, націоналізм, можливість праці для матерів багатодітних родин тощо. Власне, все те, про що запитували читачки в своїх листах до редакції [10, с. 52–53].

Тоді ж було запроваджено рубрику «З жіночого світу», яка наприкінці 1939 р. стала назвою всієї сторінки.

Подібно до організаційних сторінок УСГ та ОУК, редакція «Нового шляху» надавала площу й для молодіжних і студентських націоналістичних організацій. Так, від 1931 р. існувала окрема сторінка для «Студентського Відділу УСНО», де друкувалися дописи на студентські й молодіжні, суспільно-політичні та виховні теми, порушувалися проблеми ідеології. Також був блок інформації про діяльність Центрального союзу українського студентства (ЦеСУС) та студентських організацій у Галичині, а також роботу відділів Української студентської націоналістичної організації (УСНО) в Канаді. Авторами матеріалів були П. Юзик, К. Маґера, П. Савчук й І. Кішинський. Занепад УСНО після 1935 р. приводить до припинення його сторінки в «Новому шляху» [1, с. 55].

Проте, ще з 1934 р. при УНО було засновано виховну молодіжну організацію Молоді українські націоналісти (МУН) (на початку – Націоналістична українська молодь (НУМ), яка в 1935 р. заснувала власну сторінку в «Нашому шляху» – «Відділ МУН», яка мала найбільшу регулярність виходу в 1937–1938 рр. – роках найбільшої популярності МУН, і яка публікувалася до 1941 р. під редакцію П. Юзика, Р. Ковальської, Г. Ожоган та ін. [1, с. 55].

Окремою сторінкою діяльності Видавничої спілки був щорічний, починаючи з 1935 р., випуск безкоштовних календарів-альманахів для передплатників, що містили багато цікавих матеріалів і мали за мету заохочувати передплатників: «Видання ... зв'язане з великими коштами, однак Видавництво хоч находитися в поганих фінансових обставинах, таки виконало свій план, в надії, що цим заохотить передплатників і прихильників Нового Шляху та наші націоналістичні організації в Канаді до завзятішої та більш масової праці для розвитку цього нашого самотнього націоналістичного часопису в Канаді» [6, с. 1]. «Можливо наш Календар за мало різноманітний, але поміщуємо лише статті й інформації, які корисні й потрібні, деякі з них подають напрямні нашої праці, або нашого національного «вірую». Намагаючись бути рівновіддаленою від конфесійного протистояння, редакція подавала як греко-католицькі, так і православні церковні свята, «бо подаваюча більшість наших прихильників, для котрих цей Календар призначений, належать до

одної з тих церков. Коли вже життя поділило нас на віруючих в одну чи другу церкву, то все одно ми залишились українцями, всі ми повинні об'єднати всі наші сили для кращого виконання громадської праці без огляду на церковну приналежність» [3, с. 1].

Проте, незважаючи на всі зусилля директорів Видавничої спілки В. Гультая, І. Гуляя та О. Григоровича, повністю забезпеченої матеріально-технічної бази видавництва, з добре налаштованою друкарнею, створити не вдалося. Все це, зрештою, стало причиною перенесення редакції й видавництва до «столиці» канадських українців – Вінніпегу 13 листопада 1941 р.

IV. Висновки

Едмонтонсько-саскатунський період становлення й розвитку «Нового шляху» був періодом найбільшої динаміки та досягнень і прорахунків національної єдності в Канаді, і хоча намагання УСГ, а потім і УНО, об'єднати всі національні політичні групи під своє крило не увінчалось успіхом, проте сформувався чіткий фронт, що протистояв прокомуністичним організаціям та групам. Після багатьох заходів з пропагування ідеї національної єдності (приїзди до Канади провідних діячів націоналістичного руху і проведення з ними зустрічей і громадських віч, публікації «Нового шляху» тощо) дійшло до остаточного порозуміння, і 7 листопада 1940 р. було засновано репрезентативну організацію Комітет українців Канади (сьогодні – Конгрес українців Канади. – О. Б.).

Оцінюючи діяльність редакційного колективу «Нового шляху» едмонтонсько-саскатунського періоду 1930–1941 рр., варто зауважити, що процес становлення видання відбувався в надзвичайно складних умовах, спричинених як загальноамериканською фінансово-економічною кризою, так і беспорядними умовами української еміграції, яка не мала достатніх засобів для підтримки такої ініціативи.

Варто відзначити волонтерську працю всіх без винятку членів редакційного колективу, які, керуючись ідеалістичними міркуваннями, змогли подолати всі труднощі та перешкоди періоду становлення. Головний тягар цього періоду був покладений на плечі редактора Михайла Погорецького, керівника друкарні Івана Соляничя й директорів видавництва Василя Гультая, Івана Гуляя та Олексу Григоровича. Саме їхніми зусиллями створювалася та зміцнювалася матеріально-технічна база видавництва, проводилися рекламні кампанії й пряма робота із залучення нових передплатників та читачів.

Не можна оминати ідеологічно-політичної складової в процесі розбудови «Нового шляху», адже завдяки політично й ідеологічно близьким організаціям було розширено передплатницьку аудиторію тижневика. Завдяки співпраці з УСГ, ОУЖ та МУН було створено адресні сторінки, які теж розширювали межі читачької аудиторії, до того ж залучалися нові автори, які часом працювали і як дописувачі вже не спеціалізованих сторінок, а й самого тижневика.

Список використаної літератури

1. Боцюрків Б. Мунівська преса й «Новий Шлях». *Ювілейна книга «Нового шляху» 1930–1955*. Вінніпег : Українська національна видавнича спілка, 1955. С. 54–57.
2. Верига В. 50 років на службі народу 1930–1980. *Календар-альманах «Нового шляху» на 1980 рік / упоряд.: В. Скорупський та ін.* Торонто : Новий шлях, 1980. С. 37–66.
3. Від Видавництва. *Календар «Нового шляху» на 1935 рік*. Саскатун : Новий шлях, 1935. С. 1.
4. Від Видавництва. *Новий шлях*. 1930. Ч. 1. 30 жовтня.
5. Вступне слово. *Ювілейна книга «Нового шляху» 1930–1955*. Вінніпег : Українська національна видавнича спілка, 1955. С. 11–12.
6. До передплатників, читачів і всіх прихильників Нового Шляху. *Календар-альманах «Нового шляху» на 1936 рік*. Саскатун : Новий шлях, 1936. С. 1.
7. Карманін Ю. Слово на ювілею 60-ліття «Нового Шляху». *Календар-альманах «Нового шляху» на 1990 рік*. Торонто : Новий шлях, 1990. С. 36–43.
8. Книш З. Відголос сучасного на голос минулого (Кілька думок з приводу 50-річчя «Нового Шляху»). *Календар-альманах «Нового Шляху» на 1980 рік / упоряд.: В. Скорупський та ін.* Торонто : Новий шлях, 1980. С. 125–133.
9. Книш З. Звивистими дорогами для «Нового Шляху» (Розповідь Степана Боровця). *Календар-альманах «Нового шляху» на 1980 рік / упоряд.: В. Скорупський та ін.* Торонто : Новий шлях, 1980. С. 167–177.
10. Книш І. Жіноча сторінка в «Новому Шляху». *Ювілейна книга «Нового шляху» 1930–1955*. Вінніпег : Українська національна видавнича спілка, 1955. С. 51–53.
11. Марунчак М. Історія українців Канади : в 2-х т. Вінніпег : Українська Вільна Академія Наук в Канаді, 1991. Т. 2. 512 с.
12. Мاستикаш Є. Структурний розвиток організаційної системи Українського Національного Об'єднання Канади та його Братніх Організацій. *На шляху до національної єдності. П'ятдесят років праці Українського Національного Об'єднання Канади 1932–1982. Ювілейний збірник / ред. З. Книш*. Ч. 1. Торонто : Українське національне об'єднання, 1982. Т. 1. С. 23–30.
13. Маценко П. Наші шляхи. *Календар «Нового Шляху на 1941 рік*. Саскатун : Видання Української національної видавничої спілки, 1941. С. 111–113.

14. Пять літ... *Календар-альманах «Нового шляху» на 1936 рік*. Саскатун : Новий шлях, 1936. С. 151–168.
15. Шульга П. З перспективи 50 років праці УСГ для «Нового Шляху». *Календар-альманах «Нового шляху» на 1980 рік /* упоряд. В. Скорупський та ін. Торонто : Новий шлях, 1980. С. 99–116.

References

1. Botsiurkiv, B. (1955). *Munivska presa y «Novyi Shliakh»* [Muniv Press and New Way]. *Yuvileina knyha «Novoho shliakhu» 1930–1955*. Vinnipeg: Ukrainska natsionalna vydavnycha spilka [in Ukrainian].
2. Veryha, V. (1980). 50 rokiv na sluzhbi narodu 1930–1980 [50 years in the service of the people 1930–1980]. *Kalendar-almanakh «Novoho shliakhu» na 1980 rik*. Toronto: Novyi shliakh [in Ukrainian].
3. Vid Vydavnytstva [From the Publishing House]. (1935). *Kalendar «Novoho shliakhu» na 1935 rik*. Saskatun: Novyi shliakh [in Ukrainian].
4. Vid Vydavnytstva [From the Publishing House]. (1930). *Novyi shliakh*. Vol. 1 [in Ukrainian].
5. Vstupne slovo [Introductory word] (1955). *Yuvileina knyha «Novoho shliakhu» 1930–1955*. Vinnipeg: Ukrainska natsionalna vydavnycha spilka [in Ukrainian].
6. Do peredplatnykiv, chytachiv i vsikh prykhylnykiv Novoho Shliakhu [To subscribers, readers and all fans of the New Way] (1936). *Kalendar-almanakh «Novoho shliakhu» na 1936 rik*. Saskatun: Novyi shliakh [in Ukrainian].
7. Karmanin, Yu. (1990). Slovo na yuvileiu 60-littia «Novoho Shliakhu» [A word on the 60th anniversary of the New Way]. *Kalendar-almanakh «Novoho shliakhu» na 1990 rik*. Toronto: Novyi shliakh [in Ukrainian].
8. Knysh, Z. (1980). Vidholos suchasnoho na holos mynuloho (Kilka dumok z pryvodu 50-richchia «Novoho Shliakhu» [Echo of the present to the voice of the past (Some thoughts on the 50th anniversary of the «New Way»)]. *Kalendar-almanakh «Novoho Shliakhu» na 1980 rik*. Toronto: Novyi shliakh [in Ukrainian].
9. Knysh, Z. (1980). Zvyvystymy dorohamy dlia «Novoho Shliakhu» (Rozpovid Stepana Borovtsia) [Winding roads for the «New Way» (Story of Stepan Borovets)]. *Kalendar-almanakh «Novoho shliakhu» na 1980 rik*. Toronto: Novyi shliakh [in Ukrainian].
10. Knysh, I. (1955). Zhinocha storinka v «Novomu Shliakhu» [Women's page in the «New Way»]. *Yuvileina knyha «Novoho shliakhu» 1930–1955*. Vinnipeg: Ukrainska natsionalna vydavnycha spilka [in Ukrainian].
11. Marunchak, M. (1991). *Istoriia ukrainsiv Kanady* [History of Ukrainians in Canada]. (Vols. 1–2). Vinnipeg: Ukrainska Vilna Akademiia Nauk v Kanadi [in Ukrainian].
12. Masty Kash, Ye. (1982). Strukturnyi rozvytok orhanizatsiinoi systemy Ukrainskoho Natsionalnoho Obiednannia Kanady ta yoho Bratnykh Orhanizatsii [Structural development of the organizational system of the Ukrainian National Association of Canada and its Fraternal Organizations]. *Na shliakhu do natsionalnoi yednosti. Piatdesiat rokiv pratsi Ukrainskoho Natsionalnoho Obiednannia Kanady 1932–1982. Yuvileinyi Zbirnyk*. (Vol. 1). Toronto: Ukrainske natsionalne obiednannia [in Ukrainian].
13. Matsenko, P. (1941). Nashi shliakhy [Our ways]. *Kalendar «Novoho Shliakhu na 1941 rik*. Saskatun: Vydannia Ukrainskoi natsionalnoi vydavnychoi spilky [in Ukrainian].
14. Piat lit... [Five years]. (1936). *Kalendar-almanakh «Novoho shliakhu» na 1936 rik*. Saskatun: Novyi shliakh [in Ukrainian].
15. Shulha, P. (1980). Z perspektyvy 50 rokiv pratsi USH dlia «Novoho Shliakhu» [From the perspective of 50 years of USG work for the «New Way»]. *Kalendar-almanakh «Novoho shliakhu» na 1980 rik*. Toronto: Novyi shliakh [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 04.08.2021.

Received 04.08.2021.

Bohuslavskyi O. V. Ukrainian-Canadian Periodical «Novyi Shliakh»: the Period of Formation and Development (1930–1941)

The purpose of the study is to determine the peculiarities of the formation and development of the Ukrainian periodical in emigration, which provides for the systematization and introduction into scientific circulation of factual material on the activities both of the «Novyi Shliakh» editorial staff and socio-political environment that influenced the information and ideological policy of the publication.

Research methodology. The basis of the study is axiological, culturological, and systemic approaches; methods of historicism, analysis, synthesis, and generalization are used.

Results. The period of formation and development of the editorial staff of the «Novyi Shliakh» weekly of 1930–1941 is outlined. The financial, economic, socio-political and social conditions of the beginning of the periodical's functioning are clarified. The reasons for the low audience activity of

Ukrainian settlers in Canada are identified. It is emphasized that the main merit in the process of formation of the weekly lies in the volunteer, unpaid work of the editorial team, which provided the basis for financial stability in the future. The mechanisms of expanding the readership network, attracting new authors are analyzed.

It was found out that it was the efforts of the editor M. Pohoretskyi, the head of the printing house I. Solianych and the directors of the publishing house V. Hultai, I. Huliai and O. Hryhorovych that created and strengthened the material and technical base of the publishing house, conducted advertising campaigns, carried out direct work to attract new subscribers and readers.

Novelty. For the first time, information on the period of formation and development of the Ukrainian-Canadian «Novyi Shliakh» weekly was analyzed and summarized.

Practical significance. The results of the research can be used in the process of studying the courses «History of Ukrainian Journalism» and «History of Publishing Business» within the «Journalism» specialty.

Keywords: «Novyi Shliakh», emigration, Ukrainian National Union, nationalism, editor, publisher, page, column, audience, subscription.

Богуславский О. В. Украинско-канадский журнал «Новый шлях»: период становления и развития (1930–1941)

Цель исследования состоит в определении особенностей становления и развития украинского журнала в эмиграции, что предполагает систематизацию и введение в научное обращение фактологического материала относительно деятельности как редакции «Нового шляха», так и общественно-политического окружения, повлиявшего на информационно-идеологическую политику издания.

Методология исследования. Основой исследования являются аксиологический, культурологический, системный подходы; использованы методы историзма, анализа, синтеза, обобщения.

Результаты. Обозначен период становления и развития редакции еженедельника «Новый шлях» 1930–1941 гг. Установлены финансово-экономические, общественно-политические и социальные условия начала функционирования журнала. Определены причины низкой аудиторной активности украинских поселенцев в Канаде. Акцентировано, что основная заслуга в процессе становления еженедельника состоит в волонтерской, безвозмездной работе редакционного коллектива, что дало основу финансовой стабильности в дальнейшем. Проанализированы механизмы расширения сети читательской аудитории, привлечения новых авторов.

Выяснено, что именно усилиями редактора М. Погорецкого, руководителя типографии И. Солянича и директоров издательства В. Гулятая, И. Гуляя и А. Григоровича создавалась и укреплялась материально-техническая база издательства, проводились рекламные кампании и прямая работа по привлечению новых подписчиков и читателей.

Новизна. Впервые проанализирована и обобщена информация о периоде становления и развития украинско-канадского еженедельника «Новый шлях».

Практическая значимость. Результаты исследования могут быть использованы в процессе изучения курсов «История украинской журналистики» и «История издательского дела» специальности «Журналистика».

Ключевые слова: «Новый шлях», эмиграция, Украинское национальное объединение, национализм, редактор, издатель, страниц, рубрика, аудитория, подписка.